

پژوهشکده شورای نگهبان

اصول قانون اساسی

در سه نظر ات شور ای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و هفتاد و چهارم

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۹

تاریخ: ۱۳۹۶/۰۹/۲۳

بزرگساده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و هفتاد و چهارم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۹

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۹/۲۳

فهرست مطالب

- ۳..... اصل یکصد و هفتاد و چهارم
- ۳..... ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی
- ۳..... ۱-۱. طرح قانونی تأسیس وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی
- ۳..... ۲-۱. طرح ایجاد دفاتر ارتباط مردم با نمایندگان مجلس شورای اسلامی
- ۳..... ۳-۱. طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و الحاق یک ماده و یک تبصره به آن و اصلاح تبصره (۳) ماده (۳) قانون مقررات استخدامی و اداری سازمان بازرسی کل کشور..... ۴
- ۴..... ۴-۱. لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۶
- ۶..... ۵-۱. طرح الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور..... ۶
- ۶..... ۶-۱. لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۷
- ۷..... ۷-۱. طرح رسیدگی به داریی مقامات و مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران..... ۷
- ۷..... ۸-۱. طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور..... ۱۰
- ۱۰..... ۹-۱. لایحه اصلاح قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی و الحاق موادی به آن.. ۱۰
- ۱۰..... ۱۰-۱. طرح اصلاح ماده (۱۰۱) قانون شهرداری..... ۱۰
- ۱۰..... ۱۱-۱. لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)..... ۱۰
- ۱۰..... ۱۲-۱. طرح بهبود مستمر محیط کسب و کار..... ۱۰
- ۱۰..... ۱۳-۱. طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها..... ۱۱
- ۱۱..... ۱۴-۱. طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور..... ۱۱
- ۱۳..... ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۱۳

- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۳
- ۱-۳. استفسار رئیس سازمان بازرسی کل کشور نسبت به حدود و نحوه نظارت قوه قضائیه بر حُسن اجرای قوانین ۱۳
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ۱۴
- ۵- تذکرهاى ارشادى و قانونى شورای نگهبان ۱۴
- ۱-۵. تذکر به رئیس جمهور پیرامون لزوم تطبیق کامل کلیه نهادها و سازمان‌های دولتی با چارچوب مقرر در قانون اساسی، در جهت فراهم شدن امکان نظارت دستگاه‌های نظارتی از جمله سازمان بازرسی کل کشور بر آنها و مشخص شدن حدود مداخلات و مسئولیت‌های هر یک از نهادها ۱۴
- ۲-۵. تذکر به رئیس جمهور در خصوص عدم جواز اعطای حکم به رئیس سازمان بازرسی کل کشور برای بازرسی انتخابات مجلس شورای اسلامی ۱۸

اصل یکصد و هفتاد و چهارم

مصوب ۱۳۶۸: بر اساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حُسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری، سازمانی به نام «سازمان بازرسی کل کشور» زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.

اصل سابق (مصوب ۱۳۵۸): بر اساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حُسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری، سازمانی به نام «سازمان بازرسی کل کشور» زیر نظر شورای عالی قضایی تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون معین می‌کند.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۸۷۷۰ مورخ ۱۳۶۲/۳/۱۲ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی تأسیس وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی مصوب ۱۳۶۲/۲/۲۷ مجلس شورای اسلامی
۱-۱-۱- ماده (۳)^(۱) با اصل ۵۷ قانون اساسی مغایرت دارد و اگر مقصود از ماده مزبور نظارت قوه قضائیه بر حُسن اجرای قوانین طبق بند (۳) اصل ۱۵۶ قانون اساسی باشد، ترتیب اجراء نظارت مذکور طبق اصل ۱۷۴ قانون اساسی و بعضی اصول دیگر مربوط به قوه قضائیه تعیین شده است و باید به نحو تعیین شده اعمال گردد.

۱-۲- نظر شماره ۹۴۸ مورخ ۱۳۶۸/۶/۲۶ شورای نگهبان در خصوص طرح ایجاد دفاتر ارتباط مردم با نمایندگان مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۸/۶/۲۱ مجلس شورای اسلامی

۱-۲-۱- نظر به اینکه به موجب اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی قوای سه‌گانه مملکتی مستقل از یکدیگرند و نظر به اینکه موارد نظارت و مداخله قوه مقننه در قوه مجریه که از طریق مجلس شورای اسلامی اعمال می‌شود در اصول ۷۶، ۸۸، ۸۹ و ۹۰ قانون اساسی مشخص گردیده و نظر به اینکه سِمَت نمایندگی به موجب اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست، و چگونگی بازرسی و نظارت بر حُسن جریان امور در دستگاه‌های اجرایی و قضایی نیز

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۱۱-۱.

مشخصاً و منحصرأ در برخی از اصول قانون اساسی از جمله اصول ۱۵۶، ۱۷۳، ۱۷۴ بیان شده است، ماده واحده به کیفیتی که تنظیم شده مغایر با قانون اساسی است.^(۱)

۳-۱. نظر شماره ۷۵/۲۱/۰۴۴۹ مورخ ۱۳۷۵/۲/۲۶ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و الحاق یک ماده و یک تبصره به آن مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ و اصلاح تبصره (۳) ماده (۳) قانون مقررات استخدامی و اداری سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۳/۲/۱۱،^(۲) مصوب ۱۳۷۵/۲/۵ مجلس شورای اسلامی

۱-۳-۱- بند (ج) ماده (۲)^(۳) «در خصوص مراجع قضایی»، مغایر اصل ۱۷۴ قانون

اساسی شناخته شد.

۱-۳-۲- تبصره (۲) ماده (۵)^(۴)، مغایر اصول ۶۱، ۱۵۰ و ۱۷۴ قانون اساسی

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۱۷-۱.

۲. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح اصلاح بعضی از مواد قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ و قانون راجع به مقررات اداری و استخدامی سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۳/۲/۱۱» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۳. ماده ۲- بند (ج) ماده (۲) این قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ج- اعلام موارد تخلف و نارسایی‌ها و سوء جریانات اداری و مالی در خصوص وزارتخانه‌ها و نهادهای انقلاب اسلامی و بنیادها به رئیس جمهور و در خصوص مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به وزیر ذی‌ربط و در خصوص مراجع قضایی و واحدهای تابعه دادگستری به رئیس قوه قضائیه و در مورد شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به وزیر کشور و در خصوص مؤسسات غیردولتی کمک‌بگیر از دولت به وزارت امور اقتصادی و دارایی و در موارد ارجاعی کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی نتیجه بازرسی به آن کمیسیون اعلام خواهد شد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۵/۳/۶ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۲- بند (ج) ماده (۲) این قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ج- اعلام موارد تخلف و نارسایی‌ها و سوء جریانات اداری و مالی در خصوص وزارتخانه‌ها و نهادهای انقلاب اسلامی و بنیادها به رئیس جمهور و در خصوص مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به وزیر ذی‌ربط و در مورد شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به وزیر کشور و در خصوص مؤسسات غیردولتی کمک‌بگیر از دولت به وزارت امور اقتصادی و دارایی و در خصوص سوء جریانات اداری و مالی مراجع قضایی و واحدهای تابعه دادگستری به رئیس قوه قضائیه و در موارد ارجاعی کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی نتیجه بازرسی به آن کمیسیون اعلام خواهد شد.

۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصت و یکم، شماره ۱-۲۱-۱.

شناخته شد.

۱-۳-۳- ماده (۶) و تبصره آن^(۱) مغایر اصل ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱. ماده ۶- ماده (۶) این قانون به شرح ذیل اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌گردد:
ماده ۶- گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی و اداری خارج از نوبت رسیدگی شده و آرای صادره مراجع مذکور از سوی سازمان بازرسی کل کشور ظرف مدت (۲۰) روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر بوده و این رسیدگی نیز خارج از نوبت خواهد بود.
تبصره- هرگاه بازرسی که دارای پایه قضایی است ضمن بازرسی به پرونده قضایی برخورد نماید و حکم صادره قطعی را خلاف بین شرع یا قانون تشخیص دهد گزارش مستدل آن را از طریق رئیس سازمان برای اطلاع دادستان کل کشور تهیه و ارسال می‌دارد. دادستان کل در صورتی که آن را از مصادیق بند (۲) ماده (۱۸) قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ تشخیص دهد اقدام قانونی را معمول می‌دارد.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۵/۳/۶ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۶) به شرح زیر اصلاح گردید:

ماده ۶- ماده (۶) این قانون به شرح ذیل اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌گردد:
ماده ۶- گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی و هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری خارج از نوبت رسیدگی شده و آرای صادره مراجع مذکور با پیشنهاد سازمان بازرسی کل کشور و موافقت دادستان کل کشور ظرف مدت (۲۰) روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر بوده و این رسیدگی نیز خارج از نوبت خواهد بود.

تبصره- هرگاه بازرسی که دارای پایه قضایی است ضمن بازرسی در حدود مقررات قانونی به حکمی برخورد نماید که آن را خلاف بین شرع یا قانون تشخیص دهد گزارش مستدل آن را از طریق رئیس سازمان برای اطلاع دادستان کل کشور تهیه و ارسال می‌دارد. دادستان کل در صورتی که آن را از مصادیق بند (۲) ماده (۱۸) قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ تشخیص دهد اقدام قانونی را معمول می‌دارد.

نظر شماره ۷۵/۲۱/۰۵۰ مورخ ۱۳۷۵/۳/۱۹ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و الحاق یک ماده و یک تبصره به آن مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ و اصلاح تبصره (۳) ماده (۳) قانون مقررات استخدامی و اداری سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۳/۲/۱۱، مصوب ۱۳۷۵/۳/۶ مجلس شورای اسلامی:

عبارت «آراء صادره مراجع مذکور» در سطر دوم ماده (۶)، باید به عبارت «آراء صادره مراجع قضایی» تصریح شود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۵/۵/۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۶- ماده (۶) این قانون به شرح ذیل اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌گردد:
ماده ۶- گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی و هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری خارج از نوبت رسیدگی شده و آرای صادره مراجع قضایی با درخواست سازمان بازرسی کل کشور و موافقت دادستان کل کشور و آرای صادره هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری با درخواست سازمان مذکور در مراجع ذیصلاح

۴-۱. نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۵۸ مورخ ۱۳۷۸/۹/۳۰ و نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۷۴ مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۹/۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۴-۱- نظر به اینکه ماده (۳) قانون،^(۱) شامل دستگاه‌های نظارتی غیراجرایی نیز می‌شود، مغایر اصول ۵۴، ۵۷ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد. همچنین چون عبارت مذکور در ماده شامل اعضای که خارج از قوه مجریه هستند نیز می‌گردد (مانند رئیس سازمان بازرسی و رئیس دیوان عدالت اداری)، از جهت تشکیل شورا، مغایر اصل ۵۷ قانون اساسی تشخیص داده شد. به علاوه اطلاق تهیه لایحه مذکور در ماده (۳) که شامل تهیه لایحه قضایی نیز می‌گردد، مغایر اصل ۱۵۸ قانون اساسی شناخته شد. در خصوص عبارت «نظارت ملی» چنانچه در برگزیده نظارت قوه مقننه و قضائیه نیز باشد، این قسمت هم مغایر قانون اساسی شناخته شد.

۵-۱. نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۰۰ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲ شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱،^(۲) مصوب ۱۳۸۱/۱/۲۱ مجلس شورای اسلامی

۱-۵-۱- معتبر بودن گزارشات مذکور در تبصره (۲) ماده (۸)^(۳) برای مراجع قضایی و دستگاه‌های نظارتی مقرر در قانون اساسی، خلاف اصول ۱۵۶، ۱۷۳، و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

→

ظرف مدت (۲۰) روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر بوده و این رسیدگی نیز خارج از نوبت خواهد بود. تبصره- هرگاه بازرسی که دارای پایه قضایی است ضمن بازرسی در حدود مقررات قانونی به حکمی برخورد نماید که آن را خلاف بین شرع یا قانون تشخیص دهد گزارش مستدل آن را از طریق رئیس سازمان برای اطلاع دادستان کل کشور تهیه و ارسال می‌دارد. دادستان کل در صورتی که آن را از مصادیق بند (۲) ماده (۱۸) قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ تشخیص دهد اقدام قانونی را معمول می‌دارد.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۲-۱.
۲. گفتنی است این طرح، ابتدا با عنوان «طرح الحاق یک ماده و تبصره به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.
۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و ششم، شماره ۱-۳۶-۱.

۱-۶. نظر شماره ۸۳/۳۰/۷۴۶۶ مورخ ۱۳۸۳/۳/۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی

۱-۶-۱- ماده (۱۶۱)^(۱) از این نظر که موجب خلط و وظایف قوای سه‌گانه و نقض وظایفی است که طبق قانون اساسی بر عهده نهادهای غیروابسته به قوه مجریه گذاشته شده است، مغایر اصول ۵۴، ۵۵ و ۵۷ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۷. نظر شماره ۸۶/۳۰/۲۱۹۷۰ مورخ ۱۳۸۶/۴/۲۵ شورای نگهبان در خصوص طرح رسیدگی به داریایی مقامات و مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۶/۴/۵ مجلس شورای اسلامی

۱-۷-۱- نظر به اینکه ماده (۵)،^(۲) وظایف و اختیاراتی علاوه بر موارد مذکور در اصل ۱۷۴ قانون اساسی برای سازمان بازرسی کل کشور مقرر داشته است، خلاف این اصل شناخته شد. همچنین اطلاق نهادها که اعم از نهادهای اداری است، مغایر اصل ۱۷۴ قانون اساسی است.

۱-۸. نظر شماره ۸۶/۳۰/۲۵۱۰۶ مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۴ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۵، مصوب ۱۳۸۶/۸/۲۲ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی

۱-۸-۱- پاراگراف دوم بند (د) ماده (۲)،^(۳) به دلیل تفویض اختیار به رئیس سازمان جهت شرکت و دفاع از گزارش در جلسات رسیدگی و تقدیم لایحه، مغایر اصول ۱۵۶ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۳-۱.

۲. ماده ۵- شاغلین در دستگاه‌ها و مؤسسات دولتی، عمومی غیردولتی و نهادها به جز موارد ذکرشده در مواد قبلی، در صورت درخواست رئیس سازمان بازرسی کل کشور موظفند نسبت به اعلام فهرست داریایی خود، همسر و فرزندان تحت تکفل خود اقدام نمایند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۸ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
ماده (۵) حذف می‌گردد.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و ششم، شماره ۱-۵۲-۲.

- ۸-۲- بند (ه) ماده (۲)،^(۱) مغایر اصول ۶۰ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.
- ۸-۳- تبصره (۲) ماده (۴)،^(۲) به دلیل تفویض اختیارات قضایی به بازرسی بازرسی کل کشور، مغایر اصول ۶۱، ۱۵۹ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.
- ۸-۴- ذیل ماده (۵)،^(۳) در خصوص اینکه «آراء صادره مطابق قانون با

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصتم، شماره ۱-۵۲-۱.
۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل شصت و یکم، شماره ۱-۲۶-۲.
۳. ماده ۵- ماده (۶) قانون بازرسی کل کشور به شرح زیر اصلاح و تبصره آن ابقاء می‌گردد:
- ماده ۶- گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی، هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی، خارج از نوبت و حداکثر ظرف مدت سه ماه رسیدگی خواهد شد. چنانچه رسیدگی به پرونده‌ها بیش از مدت معین نیاز به وقت داشته باشد، مراجع مذکور باید جهات و دلایل آن را در پرونده درج و تصریح نمایند.
- آرای صادره مطابق قانون با درخواست شخص رئیس سازمان نیز در مراجع ذیصلاح، قابل تجدیدنظر است.
- مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۷/۱/۲۷ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
- پاراگراف آخر ماده (۶) اصلاحی موضوع ماده (۵) به شرح زیر اصلاح شد:
- «آراء صاره کیفری با درخواست رئیس سازمان و موافقت دادستان ذی‌ربط نیز مطابق قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در مراجع ذیصلاح قابل تجدیدنظر است.»
- نظر شماره ۸۷/۳۰/۲۵۸۲۵ مورخ ۱۳۸۷/۲/۲۱ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۵، مصوب ۱۳۸۷/۱/۲۷ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی:
- در پاراگراف آخر ماده (۶) اصلاحی موضوع ماده (۵)، اطلاق آن نسبت به «آراء صادره کیفری با درخواست رئیس سازمان و موافقت دادستان ذی‌ربط نیز مطابق قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب»، مغایر اصول ۱۵۶ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.
- مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۷/۳/۵ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
- پاراگراف آخر ماده (۶) اصلاحی موضوع ماده (۵) به شرح زیر اصلاح شد:
- «آراء صادره کیفری مربوط به گزارش‌های مذکور با اعلام سازمان و در صورت موافقت دادستان ذی‌ربط مطابق قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در مراجع ذیصلاح، قابل تجدیدنظر است.»
- نظر شماره ۸۷/۳۰/۲۷۰۷ مورخ ۱۳۸۷/۳/۱۱ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۵، مصوب ۱۳۸۷/۳/۵ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی:
- پاراگراف آخر ماده (۶) اصلاحی موضوع ماده (۵)، علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، اشکال قبلی رفع نشده است.

درخواست شخص رئیس سازمان نیز در مراجع ذیصلاح، قابل تجدیدنظر است»،
مغایر اصل ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۸-۵- اطلاق تبصره (۲) ماده (۶)،^(۱) نسبت به موارد خارج از شمول اصل ۱۷۴
قانون اساسی، مغایر با اصل مذکور شناخته شد.

۱-۸-۶- اطلاق ماده (۸) (تبصره اصلاحی ماده (۱۰))،^(۲) مغایر با اصول ۱۵۶، ۱۵۹
و ۱۷۴ قانون اساسی می‌باشد.

۱-۸-۷- ماده (۹) (بند الف) ماده (۱۱) اصلاحی،^(۳) مغایر با اصل ۱۷۴ قانون

→

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۷/۴/۱۷ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:
پاراگراف آخر ماده (۶) اصلاحی موضوع ماده (۵) حذف شد.

۱. ماده ۶- تبصره‌های (۱) و (۲) ماده (۸) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره ۱- تخلف از تکلیف مندرج در این ماده موجب حبس از سه ماه و یک روز تا شش ماه یا
انفصال موقت از خدمات دولتی و عمومی از سه ماه تا یک سال خواهد بود.

تبصره ۲- مطالبه و ملاحظه اسناد سرّی و فوق سرّی و بازرسی از محل‌هایی که سرّی یا فوق سرّی
اعلام می‌شوند، منوط به اجازه کتبی و صریح رئیس قوه قضائیه می‌باشد.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۷/۱/۲۷ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره (۲) الحاقی ذیل ماده (۶) به شرح زیر اصلاح شد:

تبصره ۲- مطالبه و ملاحظه اسناد سرّی و فوق سرّی و بازرسی از محل‌های سرّی یا فوق سرّی
دستگاه‌های مشمول بازرسی مندرج در ماده (۲) این قانون، منوط به اجازه کتبی و صریح رئیس قوه
قضائیه می‌باشد.

(گفتنی است هر چند با اصلاح این مصوبه از سوی مجلس، ایراد مربوط به مغایرت این ماده با اصل ۱۷۴ بر
طرف شده است، لیکن تبصره (۲) اصلاحی مزبور از جهتی دیگر (مغایرت با اصل ۱۱۰ قانون اساسی) با ایراد
شورای نگهبان مواجه شده است. برای آگاهی از ادامه‌ی مراحل بررسی این مصوبه، به ذیل اصل ۱۱۰ شماره
۱-۳۸-۱ در همین مجموعه، مراجعه کنید.)

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل
یکصد و پنجاه و ششم، شماره ۱-۵۲-۳.

۳. ماده ۹- متن زیر جایگزین ماده (۱۱) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور می‌گردد:

ماده ۱۱- سازمان می‌تواند در موارد زیر نیز اقدام نماید:

الف- کمک به ایجاد تشکلهای نظارتی غیردولتی و اعطاء نمایندگی به اشخاص واجد شرایط در
بخش‌های علمی، تخصصی، صنفی و مردمی با حدود وظایف و اختیارات معین و با اطلاع دستگاه
مربوطه، به منظور بهره‌برداری از مشارکت‌های عمومی و گسترش و تعمیق نظارت.

ب- ...

←

اساسی شناخته شد.

۹-۱. نظر شماره ۲۷۱۶۲/۳۰/۸۷ مورخ ۱۳۸۷/۳/۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی مصوب ۱۳۶۷/۳/۵ و الحاق موادی به آن، مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۱ کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ۱-۹-۱- ماده (۳۹)،^(۱) مغایر اصول ۱۷۰ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۰-۱. نظر شماره ۳۲۴۴۲/۳۰/۸۸ مورخ ۱۳۸۸/۲/۱۹ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح ماده (۱۰۱) قانون شهرداری مصوب ۱۳۸۸/۱/۲۶ مجلس شورای اسلامی ۱-۱۰-۱- اطلاق ایجاد حق نظارت برای دستگاه‌های مذکور در تبصره (۵) ماده واحده (ماده ۱۰۱)،^(۲) مغایر اصول ۵۷ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۱-۱. نظر شماره ۴۰۹۶۸/۳۰/۸۹ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)،^(۳) مصوب ۱۳۸۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۱-۱- در ماده (۱۹۶)،^(۴) تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی کشور، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۲-۱. نظر شماره ۴۵۱۹۵/۳۰/۹۰ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۱ شورای نگهبان در خصوص

→

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۷/۱/۲۷ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

بند (الف) ماده (۱۱) اصلاحی موضوع ماده (۹) به شرح زیر اصلاح شد:

الف- بهره‌گیری از توان تشکلی‌های غیردولتی و مردم‌نهاد و اشخاص واجد شرایط در بخش‌های علمی، تخصصی، صنفی و مردمی به منظور انجام وظایف محوله.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و هفتادم، شماره ۱-۳-۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۸۲-۱.

۳. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۹-۱۳۹۳)» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۴-۱.

طرح بهبود مستمر محیط کسب و کار^(۱) مصوب ۱۳۹۰/۹/۳۰ مجلس شورای اسلامی
 ۱-۱۲-۱- بندهای (ب) و (چ) ماده (۱۱)،^(۲) و آگذاری نظارت بر عهده شورای
 گفت‌وگو، مغایر اصول ۶۰ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۳-۱. نظر شماره ۹۲/۳۰/۵۲۰۹۲ مورخ ۱۳۹۲/۸/۵ شورای نگهبان در خصوص
 طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای
 عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها^(۳) مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۷ مجلس شورای اسلامی
 ۱-۱۳-۱- در ماده (۷)،^(۴) تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی، همان‌طور که قبلاً از
 جمله در خصوص ماده (۱۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اعلام گردیده، مغایر
 اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴
 قانون اساسی شناخته شد.

۱۴-۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ شورای نگهبان در خصوص
 طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور^(۵) مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۷
 مجلس شورای اسلامی

۱-۱۴-۱- در بند (ب) ماده (۲) اصلاحی موضوع بند (۳) ماده (۲)،^(۶) انجام
 بازرسی‌های فوق‌العاده به درخواست نماینده مجلس، مغایر اصل ۵۷ قانون اساسی و
 اصول مربوط به وظایف و اختیارات نماینده شناخته شد. همچنین در خصوص رئیس

۱. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح ایجاد فضای مساعد کارآفرینی و رفع موانع کسب و کار»
 به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل
 شصتم، شماره ۱-۶۹-۱.

۳. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح اصلاح قوانین نحوه معرفی، انتخاب و فعالیت ناظرین و
 ساماندهی امور نظارتی مجلس شورای اسلامی» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام
 بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل
 پنجاه و چهارم، شماره ۱-۵-۱.

۵. گفتنی است این طرح، ابتدا با عنوان «طرح دائمی شدن قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان
 بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۸۷» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس
 تغییر کرده است.

۶. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل
 پنجاه و هفتم، شماره ۱-۱۰۰-۱.

جمهور و کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی حتی در مواردی که درخواست مربوط به حیطة اختیارات آنها باشد، در صورتی که به معنای الزام سازمان بازرسی به انجام بازرسی باشد اشکال دارد و این درخواست با این وصف باید از طریق رئیس قوه قضائیه و حسب دستور ایشان صورت پذیرد.

۱-۱۴-۲- در بند (ج) ماده (۲) اصلاحی موضوع بند (۴) ماده (۲)،^(۱) الزام ارسال گزارش به کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی، مغایر اصول ۵۷ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۴-۳- در بند (ب) ماده (۱۱) اصلاحی موضوع ماده (۹)،^(۲) واگذاری ایجاد هماهنگی‌های لازم، مستمر و منظم به سازمان بازرسی کل کشور، همان‌طور که قبلاً در موارد مشابه از جمله در خصوص ماده (۷) طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها و ماده (۱۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اعلام گردیده، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷ و ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۴-۴- در بند (ج) ماده (۱۱) اصلاحی و تبصره آن موضوع ماده (۹)،^(۳) معرفی

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۱۰۰-۲.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۶-۱.

۳. ماده ۹- ماده (۱۱) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۱۱- سازمان می‌تواند در موارد زیر اقدام کند:

الف- ...

ج- معرفی نماینده به مجامع، شوراها و کمیسیون‌ها و کمیته‌های مالی، معاملاتی و اعتباری دستگاه‌های مشمول بازرسی، به عنوان ناظر بدون حق رأی برای انجام وظیفه نظارتی.

تبصره- مسئولان ذی‌ربط موظفند زمان تشکیل جلسات مجامع و شوراهای مورد نظر را به اطلاع سازمان برسانند.

د- ...

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

بند (ج) ماده (۱۱) اصلاحی موضوع ماده (۹) به شرح زیر اصلاح شد:

ج- با بهره‌گیری از فناوری‌های روز و هرگونه ابزار مناسب دیگر بر عملکرد شوراها و کمیسیون‌های

نماینده به مجامع، شوراها و کمیسیون‌ها و کمیته‌های مالی، معاملاتی و اعتباری به عنوان ناظر، مغایر اصل ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۱-۳. نظریه تفسیری شماره ۴۲۰۹ مورخ ۱۳۶۰/۱۱/۵ شورای نگهبان در پاسخ به استفسار رئیس سازمان بازرسی کل کشور نسبت به حدود و نحوه نظارت قوه قضائیه بر حُسن اجرای قوانین

شماره: ۳/۴۰۶/۹

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۰/۲۹

شورای محترم نگهبان

خواهشمند است نظر آن شورای محترم را در مورد حدود و نحوه نظارت قوه قضائیه بر حُسن اجرای قوانین با توجه به بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصل ۱۷۴ قانون اساسی و مواد (۹) و (۱۰) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور اعلام فرمایید.

با احترام

سید مصطفی محقق داماد

رئیس سازمان بازرسی کل کشور

شماره: ۴۲۰۹

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۱/۵

ریاست محترم سازمان بازرسی کل کشور

عطف به نامه شماره ۳/۴۰۶/۹ مورخ ۶۰/۱۰/۲۹، موضوع سؤال در شورای نگهبان مطرح و مورد بررسی قرار گرفت و به شرح ذیل اعلام نظر شد:
«بر حسب بند (۳) اصل ۱۵۶ قانون اساسی، قوه قضائیه نظارت بر حُسن اجراء

→

مالی، معاملاتی و اعتباری دستگاه‌های مشمول بازرسی و انجام مناقصات و مزایده‌ها نظارت کند.

قوانین دارد. بنا بر این اصل می‌تواند در موارد تخلف از اجراء قوانین به مقامات مسئول اخطار کند و مقامات مسئول موظفند به اخطارات قوه قضائیه که به موجب اصل ۱۷۴ قانون اساسی انجام می‌شود توجه نمایند و در صورت عدم توجه، از قانون اساسی تخلف نموده‌اند و ترتیب و حدود این وظایف در قانون عادی نیز بیان شده است.»

دبیر شورای نگهبان
لطف‌الله صافی

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

۱-۵. تذکر شماره ... مورخ .../۹/۱۳۶۰^(۱) شورای نگهبان به رئیس جمهور پیرامون لزوم تطبیق کامل کلیه نهادها و سازمان‌های دولتی با چارچوب مقرر در قانون اساسی، در جهت فراهم شدن امکان نظارت دستگاه‌های نظارتی از جمله سازمان بازرسی کل کشور بر آنها و مشخص شدن حدود مداخلات و مسئولیت‌های هر یک از نهادها
آذرماه ۱۳۶۰

حضرت حجت‌الاسلام آقای حاج سید علی خامنه‌ای رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران دامت افاضاته

با عرض سلام و مسئلت مزید توفیقات جناب‌عالی، نظر به مسئولیت خطیری که طبق اصل ۱۱۳ قانون اساسی، رئیس جمهوری اسلامی در اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه‌گانه به عهده دارد و نظر به اهمیت و تأثیری که اجراء قانون اساسی و استقرار جمهوری اسلامی و جلب اعتماد عموم و آسیب‌ناپذیری نظام از خطرات احتمالی فعلی و مخصوصاً آینده دارد و با توجه به اینکه بیش از دو سال از تصویب قانون اساسی گذشته و هنوز جریان امور کشور خصوصاً تشکیلات قوه مجریه با قانون اساسی تطبیق کامل نیافته است، اینجانبان (اعضای شورای نگهبان) با جلب توجه جناب‌عالی به نکات ذیل انتظار داریم در اجرای اصول قانون اساسی

۱. نظر مزبور، بدون شماره و بدون ذکر روز ارسال نظر، در مستندات مربوط ضبط شده است.

بالخصوص اصولی که با قوه مجریه ارتباط دارد، که جناب عالی در رأس آن قرار دارید، اقدامات لازم را بفرمایید.

به نظر شورای نگهبان، قانون اساسی نقشه کلی و کل نقشه امور کشور است که کلیه نهادها و ارگانها و بنیادها و سازمانها و شوراها و ادارات و هر جریانی که معمولاً در اختیار حکومتها و نظامات قرار دارد باید با قانون اساسی منطبق باشد و در همان محدوده‌ای که قانون اساسی تعیین کرده است شکل بگیرند و چنانچه در خارج از آن باشند، هرچند با دولت هماهنگی کنند، قانونی نخواهند بود. بنابراین در ارتباط با قوه مجریه و امور اجرایی، غیر از وزارتخانه‌ها و نهادهای مذکور در قانون اساسی، سازمانها و نهادهایی که قبل از انقلاب وجود داشته یا بعد از انقلاب به وجود آمده باشند، در صورتی که از بودجه دولت استفاده می‌نمایند یا اموال عمومی را که از ید غاصبان استنفاذ^(۱) شده در اختیار دارند، باید یا حذف شوند و یا در صورت لزوم ادامه کار آنها یا به وزارتخانه‌ای که مناسب باشند ضمیمه شوند و یا اگر ضرورت دارد وزارتخانه‌ای برای آنها تأسیس گردد که به هر صورت، داخل در دولت و قوه مجریه و تشکل وزارتخانه مستقل یا اداره وزارتخانه تحت ریاست رئیس جمهوری اسلامی باشند. در حال حاضر بسیاری از نارسایی‌ها و بلکه نگرانی‌ها و نارضایتی‌ها از عدم تمرکز نهادهای بعد از انقلاب در قانون اساسی و استقلال آنها از دولت و تشکیل ستادها و هیئت‌های اجرایی به صورت غیرقانونی است. البته این به آن معنی نیست که نهادهای انقلابی بد عمل کرده‌اند یا وجودشان در آینده و جزء تشکیلات کل قوه مجریه لازم نیست و یا اینکه افرادی که در رأس آنها قرار گرفته‌اند شایستگی لازم را ندارند، بلکه مقصود این است که هرکدام از این نهادها و سازمانها که از برکت انقلاب اسلامی تأسیس شده‌اند با توجه به نقشی که در پیشبرد انقلاب داشته‌اند اصالت قانونی یافته و هم ادامه کار آنها تضمین شود و هم مستقیماً تحت نظر وزیر مربوط و دولت قرار بگیرند و در نهایت مثل سایر وزارتخانه‌ها و ادارات تابعه آنها مسئول مجلس شورای اسلامی باشند و احیاناً هم خودسرانه یا بدون ضابطه قانونی اقدام نشود و برای خودشان و مردم سردرگمی ایجاد نکنند و قانون اساسی معیار بازسازی کشور

۱. استنفاذ: از دست کسی گرفتن، خلع ید نمودن.

شود و همه نسبت به آن احساس مسئولیت و تعهد نمایند و بالاخره نظام جمهوری اسلامی مستحکم شده و در معرض تزلزل قرار نگیرد. بدیهی است نظری که آقای نخست‌وزیر اعلام کرده‌اند که جهت هماهنگ‌شدن نهادها با دولت معاونی معین نمایند، مفهومی وجود نهادهای اجرایی در خارج از دولت و قوه مجریه است و با قانون اساسی مغایرت دارد، مگر اینکه مقصود این باشد که معاون مذکور مطالعات لازم را برای حذف یا اثبات نهادها به صورت ادغام در وزارتخانه‌ها یا تأسیس وزارتخانه جدید و مستقل انجام دهد. سازمان‌هایی که تحت نظر نخست‌وزیر یا وزیر مشاور است نیز باید حذف شود و یا مستقلاً وزارتخانه‌ای پیدا کند و یا به صورت یکی از ادارات تابعه وزارتخانه‌ها درآید.

به نظر می‌رسد این نکات به وضوح از قانون اساسی استفاده می‌شود:

اولاً از اصل ۶۰ استفاده می‌شود، اعمال قوه مجریه از طریق رئیس جمهور و نخست‌وزیر و وزرا است. چنانچه یک سازمان یا نهاد مستقل باشد و از غیر این طریق وارد عملیات اجرایی شود با این اصل مغایرت دارد و چنانچه یک سازمان یا نهاد را نمی‌توان جزء سازمان ریاست جمهوری قرار داد، جزء سازمان نخست‌وزیری نیز قرار داده نمی‌شود و با مفهوم این در سازمان مغایرت دارد و مثل این است که سازمان آهن یا آبرسانی را ضمیمه وزارت دادگستری سازند. مفهوم اصل ۶۰ این است که در اعمال قوه مجریه، رئیس جمهور و نخست‌وزیر و وزرا به ترتیب دخالت دارند؛ رئیس جمهور با پیشنهاد نخست‌وزیر و تصویب وزرا و دستور اجرای قانون و سایر وظایف مقرر در قانون اساسی دخالت خود را اعمال می‌نمایند و نخست‌وزیر با پیشنهاد وزرا به رئیس جمهور و مجلس و انجام سایر وظایف مقرر در اعمال قوه مجریه دخالت می‌کند.

ثانیاً از اصل ۱۳۴ استفاده می‌شود که نخست‌وزیر با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می‌نماید، بنابراین ضمیمه‌شدن یک نهاد یا سازمان به نخست‌وزیری و قرار گرفتن آن در تحت نظر مستقیم نخست‌وزیر بدون همکاری وزیران و بدون بودن آنها در جریان اجراء قانون، با اصل ۱۳۴ مغایرت دارد.

ثالثاً در اصل ۸۸ پیش‌بینی شده که هر نماینده‌ای می‌تواند در هر مورد از وزیر مسئول آن سؤال نماید و مسئله سؤال از نخست‌وزیر مطرح نیست و این پیش‌بینی

برای این است که نماینده بتواند درباره تمام امور اجرایی از وزیر مسئول آن سؤال نماید، و اگر بنا باشد سازمان‌ها و نهادها مستقل باشند یا تحت نظر نخست‌وزیر یا در نخست‌وزیری ادغام و بخش مهم امور اجرایی بدون گذشتن از کانال وزرا به اجرا برسد، سؤال از این‌گونه امور برای نمایندگان امکان قانونی نخواهد داشت.

رایعاً از اصل ۱۳۳ استفاده می‌شود که مسئولین سازمان‌های مختلف و مستقل اجرایی و دولتی، وزرا می‌باشند و باید به تصویب رئیس جمهور معین و از مجلس رأی اعتماد بگیرند؛ در حالی که اگر سازمانی تحت نظر نخست‌وزیری قرار گرفت و مثلاً گفته شد سازمان اوقاف یا شورای عالی قضایی یا مخابرات تحت نظر نخست‌وزیری است، نخست‌وزیر بدون تصویب رئیس جمهور و رأی اعتماد مجلس برای آن رئیس معین خواهد نمود و بالاخره اگر این وضعیت را قانونی فرض کنیم باید ادغام بسیاری از وزارتخانه‌ها را در نخست‌وزیری قانونی بدانیم، در حالی که از اصول متعدد مبحث نخست‌وزیر و وزرا مثل اصل ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷ کاملاً معلوم می‌شود که نخست‌وزیر باید کارهای اجرایی را از طریق وزرا که حتی عزل و نصب یک نفر از آنها باید با تصویب رئیس جمهور باشد و برای وزیر جدید از مجلس رأی اعتماد بگیرد، انجام دهد. بدیهی است که اگر سازمانی حتی از نخست‌وزیری مستقل باشد به طریق اولی وضعیتش مغایر با این اصول می‌باشد.

خامساً اصل ۱۴۱ نیز در تطبیق سازمان‌ها با قانون اساسی باید کاملاً ملاحظه و رعایت شود که اگر سازمانی بدون اینکه ضمیمه وزارتخانه‌ای شود تحت نظر وزیران وزارتخانه قرار بگیرد که شخص واحد وزیر و رئیس باشد، با این اصل ۱۴۱ مغایر می‌باشد و بنابراین حتی قراردادن سازمانی تحت نظر وزیر مشاور، مغایر با قانون اساسی است؛ زیرا اگر وزیر مشاور، شغل است با ریاست یک سازمان یا بیشتر، اشکال دو شغلی پیش می‌آید و اگر شغل نیست، چرا وزرای مشاور از بیت‌المال حقوق دریافت می‌نمایند.

در خاتمه با تذکر به این نکات و اعتماد به بینش و آگاهی جناب‌عالی، انتظار این است که ترتیبی داده شود که کلیه سازمان‌ها و نهادها و شوراهای و انجمن‌ها با قانون اساسی تطبیق یابند تا همه سازمان‌ها در حد واحد تحت نظر وزرای مسئول قرار گرفته و امکان نظارت مجلس بر همه امور فراهم شود و هم برای دیوان عدالت اداری

و سازمان بازرسی کل کشور نیز طبق اصول ۱۷۳ و ۱۷۴ امکان رسیدگی به تظلمات در همه موارد و نظارت بر حسن جریان امور و اجراء صحیح قوانین فراهم باشد و حدود مداخلات و مسئولیت‌ها مشخص شود و ضمناً از این تاریخ به بعد هم از تأسیس سازمان‌ها و هیئت‌ها و شوراهای خارج از محدوده قانون اساسی و بدون مجوز قانونی جلوگیری به عمل آید. یقیناً با توجه به این نکات، بسیاری از مشکلات مهم و نارضایتی‌ها مرتفع شده و کشور در مسیر ثبات و قانونی شدن جریان‌ها گام‌های بیشتر و بلندتر برخواهد داشت.

والله ولی التوفیق

والسلام علیکم و رحمت‌الله و برکاته

شماره: ۱۰۰۹/م

تاریخ: ۱۳۶۰/۹/۲۳

آیت‌الله آقای شیخ لطف‌الله صافی

نامه جناب‌عالی و حضرات حجج و آیات آقایان ربانی شیرازی، خزعلی، رضوانی و جناب آقای آراد درباره سرنوشت نهادها و سازمان‌های مستقل یا وابسته به نخست‌وزیری و وزارت مشاورت، و اظهار نظر در نحوه عمل منطبق با قانون اساسی نسبت به این دستگاه‌ها ملاحظه شد.

با سپاس از راهنمایی و تذکر آن ذوات محترم، نامه مزبور عیناً جهت بررسی و اظهار نظر به مشاوران و مسئولان ارائه شد. نتیجه تلواً به اطلاع حضرات خواهد رسید.

سید علی خامنه‌ای

رئیس جمهوری اسلامی ایران

۲-۵. تذکر شماره ۷۵/۲۱/۱۴۰۷ مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۱۶ شورای نگهبان به رئیس جمهور در خصوص عدم جواز اعطای حکم به رئیس سازمان بازرسی کل کشور برای بازرسی انتخابات مجلس شورای اسلامی

شماره: ۷۵/۲۱/۱۴۰۷

تاریخ: ۱۳۷۵/۱۱/۱۶

حضرت مستطاب حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای هاشمی رفسنجانی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران دامت تأییداته

با سلام و تحیات

حکم حضرت عالی درباره بازرسی رئیس محترم سازمان بازرسی کل کشور در انتخابات میان دوره‌ای پنجمین دوره مجلس شورای اسلامی که طی نامه شماره ۱۱۲۹۸۱/۱۱ مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۳ دفتر رئیس جمهور^(۱) جهت اطلاع شورا ارسال گردیده بود، در جلسه سه‌شنبه ۱۳۷۵/۱۱/۱۶ شورای نگهبان مطرح شد. از نظر این شورا حکم مذکور با قانون اساسی و قوانین عادی سازگاری ندارد؛ زیرا قانون اساسی برای تضمین سلامت انتخابات، نظارت شورای نگهبان را پیش‌بینی کرده، بر حسب نظر تفسیری شورا این نظارت هم استصوابی است، قانون عادی هم برای رسیدگی به کار مجریان، بازرسی وزارت کشور را پیش‌بینی کرده، با این وضع، محلی برای بازرسی دیگری در قانون وجود ندارد. وزارت کشور هم تحت نظر ریاست جمهوری است که

۱.

شماره: ۱۱۲۹۸۱/۱۱

تاریخ: ۱۳۷۵/۱۱/۳

حضرت آیت‌الله جنتی

دبیر محترم شورای نگهبان

با سلام

به پیوست تصویر حکم شماره ۱۱۲۵۷۶ مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۱* مقام محترم ریاست جمهوری به عنوان رئیس محترم سازمان بازرسی کل کشور در خصوص بازرسی انتخابات میان دوره‌ای پنجمین دوره مجلس شورای اسلامی، جهت اطلاع جناب عالی و اعضاء محترم شورای نگهبان ارسال می‌گردد.

محسن هاشمی

رئیس دفتر رئیس جمهور

* متن نامه پیوست، به شرح زیر است:

شماره: ۱۱۲۵۷۶

تاریخ: ۱۳۷۵/۱۱/۱

حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای رئیسی

رئیس محترم سازمان بازرسی کل کشور

با توجه به اهمیت برگزاری هر چه سالم‌تر انتخابات میان دوره‌ای پنجمین دوره مجلس شورای اسلامی و ضرورت اطلاع‌رسانی سریع و مستمر به اینجانب، به موجب این حکم به امر بازرسی انتخابات اقدام نمایید. دستگاه‌های اجرایی، وزارتخانه‌ها به‌ویژه سازمان‌ها و نهادهایی که به طور مستقیم مسئول برگزاری انتخابات می‌باشند، همکاری و مساعدت لازم را مبذول خواهند داشت.

اکبر هاشمی رفسنجانی

رئیس جمهوری اسلامی ایران

وظایف قانونی خود را در حوزه کار آن وزارت از طریق وزیر کشور اعمال می‌نماید. لذا انتظار هست در حکم مذکور تجدیدنظر فرمایید.

دبیر شورای نگهبان

احمد جنتی

* رئیس جمهور، در پاسخ به نامه فوق‌الذکر، نامه‌ای به شرح زیر به شورای نگهبان ارسال کرد:

شماره: ۱۱۴۲۴۱

تاریخ: ۱۳۷۵/۱۱/۲۳

شورای محترم نگهبان قانون اساسی

بازگشت به نامه شماره ۷۵/۲۱/۱۴۰۷ مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۱۶، توجه اعضاء محترم آن

شورا را به موارد ذیل جلب می‌نمایم:

۱- رئیس جمهور به استناد اصل ۱۱۳ قانون اساسی، بعد از مقام معظم رهبری بالاترین مقام کشور و مجری قانون اساسی و به موجب اصول ۱۲۱ و ۱۲۲، پاسدار قانون اساسی و مسئول انجام وظایف قانونی خود در برابر ملت، رهبر و مجلس می‌باشد و به موجب نظریه تفسیری شماره ۸۲۵۵/ش مورخ ۱۳۵۹/۹/۱۲ شورای نگهبان از اصل ۱۱۳، و ماده (۱۵) قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۵، رئیس جمهور به منظور اجرای صحیح و دقیق قانون اساسی حق اخطار و تذکر به قوای سه‌گانه کشور را دارد.

۲- براساس ماده (۱۳) قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات رئیس جمهور، به منظور پاسداری از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای اصل ۱۱۳ قانون اساسی، رئیس جمهور از طریق نظارت، کسب اطلاع، بازرسی، پیگیری، بررسی و اقدامات لازم مسئول اجرای قانون اساسی است. از جمله حقوق مسلم و پذیرفته‌شده برای مردم در قانون اساسی حق انتخاب شدن و انتخاب کردن است. طبیعی است که رئیس جمهور بدون مداخله نمی‌تواند ضامن این امر مهم باشد.

۳- انتخابات یک امر کاملاً اجرایی است و از این جهت در حیطه وظایف قوه مجریه است که بر اساس اصل ۶۰ قانون اساسی اعمال قوه مجریه از طریق رئیس جمهور و وزراء است و بر اساس اصل ۱۳۴ و ۱۳۷ رئیس جمهور بر کار وزیران، نظارت تام داشته و آنها در قبال رئیس جمهور مسئول می‌باشند؛ لذا امر بازرسی انتخابات مجلس و

کلیه انتخابات‌ها از سوی رئیس جمهور، بازرسی عملکرد شورای نگهبان نیست، هر چند آن نیز می‌تواند باشد، بلکه در مرحله اول، نظارت بر عملکرد مجریان انتخابات است و این نظارت در عرض نظارت استصوابی شورای نگهبان نیست.

با عنایت به موارد فوق، به نظر می‌رسد اصرار شورای محترم نگهبان در این باره، می‌تواند متضمن شائبه سلب اختیارات قانونی از رئیس جمهور باشد؛ لذا مقتضی است رسماً از این نظریه عدول شود.

اکبر هاشمی رفسنجانی

رئیس جمهوری اسلامی ایران

* شورای نگهبان نیز در پاسخ به نامه فوق‌الذکر، نامه‌ای به شرح زیر به رئیس

جمهور ارسال کرد:

شماره: ۷۵/۲۱/۱۴۵۹

تاریخ: ۱۳۷۵/۱۲/۲

جناب آقای حجت‌الاسلام والمسلمین آقای هاشمی رفسنجانی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

با سلام

نامه شماره ۱۱۴۲۴۱ مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۲۳ در جلسات متعدد شورای نگهبان مطرح

و نظر شورا بدین شرح اعلام می‌گردد:

اولاً در مورد تشکیلات بازرسی ریاست جمهوری، نظر جناب‌عالی را به پاسخ

شورای نگهبان به نامه ریاست معظم جمهوری وقت به شماره ۴۲۱۴ تاریخ

۱۳۶۰/۱۱/۱ که به پیوست^(۱) ارسال می‌گردد، جلب می‌نماید.

شماره: ۳/۱۲۸۹

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۰/۱۰

شورای محترم نگهبان قانون اساسی

رئیس جمهور طبق قانون اساسی مکلف به اجرای قانون اساسی و شرع مقدس و ... است. به نظر می‌رسد که انجام این مسئولیت بدون نظارت دقیق بر ارگان‌های اجرایی (اعم از قوه قضائیه و مجریه) امکان‌پذیر نیست. بدین جهت دفتر ریاست جمهوری درصدد است به تشکیل یک واحد بازرسی ویژه اقدام نماید. خواهشمند است نظر آن شورا را در مورد این اقدام از جهت انطباق با قانون اساسی بیان نمایید.

سید علی خامنه‌ای

رئیس جمهوری اسلامی ایران

ثانیاً در مورد بازرسی سازمان بازرسی کل کشور از انتخابات، نظر شورای نگهبان بدین شرح اعلام می‌گردد:

نظارت بر کلیه انتخابات همانند بررسی مصوبات مجلس و تطبیق آنها با موازین اسلام و قانون اساسی، و تفسیر قانون اساسی، به نص قانون اساسی به عهده شورای نگهبان است و هیچ‌یک از این وظایف را، حتی پاره‌ای از موارد، نمی‌توان به عهده مقام یا دستگاه دیگری گذاشت؛ چنانکه مسئولیت‌های مقامات و نهادهای دیگر مانند رهبری، ریاست جمهوری، قوه قضائیه، قوه مقننه، دیوان محاسبات، دیوان عدالت اداری و امثال آنها را نیز نمی‌توان از تشکیلات دیگری خواست و گرنه اصل ۵۷، نقض و تداخل قوا صورت خواهد گرفت. به همین دلیل بسیاری از مصوبات مجلس را که در برخی از موارد، رسیدگی به تظلمات و شکایات را به عهده جای دیگری نهاده بود، شورا برخلاف اصل ۱۵۹ قانون اساسی شناخته و رد کرد. اصل ۹۹ و تعدادی از اصول دیگر هم مانند اصل ۱۵۹ است.

سازمان بازرسی کل کشور طبق اصل ۱۷۴ بر اساس حق نظارت قوه قضائیه بر خُسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در خصوص دستگاه‌های اداری به وجود

→

شماره: ۴۲۱۴

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۱/۱

حضرت حجت‌الاسلام آقای حاج سید علی خامنه‌ای

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران دامت برکاته

عطف به نامه شماره ۳/۱۲۸۹ مورخ ۱۳۶۰/۱۰/۱۳، موضوع در جلسه رسمی شورای نگهبان مطرح و بررسی شد. نظر اکثریت به این شرح اعلام می‌شود:

«آنچه از اصل ۱۱۳ و ۱۲۱ در رابطه با اصول متعدد و مکرر قانون اساسی استفاده می‌شود رئیس جمهور پاسدار مذهب رسمی کشور و نظام جمهوری اسلامی است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه‌گانه و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود بر عهده دارد. در رابطه با این وظایف و مسئولیت‌ها می‌تواند از مقامات مسئول اجرایی و قضایی و نظامی توضیحات رسمی بخواهد و مقامات مذکور موظفند توضیحات لازم را در اختیار ریاست جمهوری بگذارند. بدیهی است رئیس جمهوری موظف است چنانچه جریانی را مخالف مذهب رسمی کشور و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی تشخیص داد، اقدامات لازم را معمول دارد. بنابراین تشکیل واحد بازرسی در ریاست جمهوری با قانون اساسی مغایرت دارد.»

دبیر شورای نگهبان

لطف‌الله صافی

آمده و مربوط به حوزه کار قوه قضائیه می‌باشد و به هیچ وجه به امر انتخابات و مسئولیت شورای نگهبان ارتباط ندارد. ضمناً اصل ۱۱۳ نیز مربوط به جایی است که اصلی از اصول قانون اساسی یا به کلی اجراء نشده باشد یا متوقف شده باشد. در اینجا وظیفه ریاست جمهور است که از مقامات مسئول بخواهد آن اصل را اعمال کنند و آن هم به مسائلی از قبیل انتخابات مربوط نمی‌باشد.

دبیر شورای نگهبان

احمد جنتی

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود را اِلا و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطرو و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزرگسازده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir